

Janusz Zdebski

Akademia Tarnowska

RECENZJA

ROZPRAWY DOKTORSKIEJ PANI MGR LILIANY KOWALCZYK

BRONISŁAW CZECH (1908 – 1944) - „CZŁOWIEK GÓR”

ŻYCIE - DZIAŁALNOŚĆ - DZIEDZICTWO

Recenzowana rozprawa jest według określenia Autorki „udokumentowanym opisem życia i działalności Bronisława Czecha ze szczególnym uwzględnieniem jego aktywności turystycznej i taternickiej”.

Bronisława Czecha przedstawiano już w kilku publikacjach, m.in. w monografii Haliny Zdebskiej, jednak w opinii Autorki, którą podzielam, nie ukazywały one w pełni sylwetki patrona krakowskiej Akademii Kultury Fizycznej, eksponowały głównie karierę sportową, co więcej podawały również informacje błędne lub nieudokumentowane.

Oryginalnym ujęciem pracy jest charakterystyka Czecha jako „człowieka gór”, które były główną osnową jego życia, z którymi związał się emocjonalnie.

Jako nowatorskie i wartościowe poznawczo uznaję przedstawienie w rozprawie wyników badań nad znajomością sylwetki Bronisława Czecha w społecznościach akademii wychowania fizycznego funkcjonujących we naszym kraju. W ten sposób praca mająca charakter biografii historycznej podejmuje również wątek badań empirycznych.

Autorka porusza tutaj szerszy problem, który znakomicie ilustruje inskrypcja na murze Starego Cmentarza w Zakopanem, gdzie znajduje się symboliczna mogiła Bronisława Czecha: „Ojczyzna to ziemia i groby. Narody tracąc pamięć tracą życie”. Kulturowanie pamięci osób, których życia i działalność może stanowić wzorzec dla młodego pokolenia jest elementem kształtowania tożsamości narodowej.

W pełni akceptuję więc wybór tematu, oraz koncepcję pracy, w której pomieszczono również badania empiryczne.

Rozprawa obejmuje : wstęp, sześć rozdziałów i zakończenie. Istotną rolę odgrywa Wstęp. Zawarto w nim : uzasadnienie wyboru tematu, stan badań nad życiem i działalnością Bronisława Czecha, cel i zakres badań, metody i techniki badawcze oraz informacje o konstrukcji pracy. W mojej opinii, gdyby wymienione powyżej punkty znalazły się w spisie treści, zyskałby on na komunikatywności.

W omawianym powyżej „Wstępie” w punkcie „Cel i zakres badań” Autorka sformułowała 11 pytań badawczych.

Pewne wątpliwości, co do możliwości weryfikacji, budzi pytanie nr 2 „Czy doświadczanie przestrzeni górskiej mogło mieć wpływ na definiowanie własnej tożsamości przez Bronisława Czecha ?”.

Zbyt ogólnikowe wydaje się również pytanie nr 9 : „Jak zamiłowanie do gór wpływało na działania podejmowane przez Bronisława Czecha po wybuchu II wojny światowej i w Obozie Koncentracyjnym KL Auschwitz ?”.

W sytuacji, gdy nie dysponujemy tekstami wyrażającymi poglądy danej osoby, trudno jest je zrekonstruować.

Pytania 11 oraz 12 odnoszą się do wyników badań kwestionariuszowych przedstawionych w rozdziale VI. Jednakże w tym rozdziale również przedstawiono cel badań, pytania badawcze i metodę badań. Nie kwestionując strategii przyjętej przez Autorkę, w ramach dyskusji, proponuję, aby przygotowując rozprawę do druku, przedstawić kwestię metodologii w jednym rozdziale. W mojej opinii struktura pracy zyska na przejrzystości.

Istotnym dla recenzowanej pracy jest rozdział II „Działalność turystyczna i taternicka”. Został on niezwykle starannie udokumentowany, zawiera również „Zestawienie przejść taternickich Bronisława Czecha w latach 1925 – 1938”. Dokonując oceny działalności taternickiej Bronisława Czecha można w większym stopniu wykorzystać pewne rozbieżności w opiniach W. H. Paryskiego oraz A. Matuszyka na temat roli Bronisława Czecha w rozwoju taternictwa.

Rozdział III „Turystyka narciarska i kariera sportowa” ukazuje genezę aktywności sportowej Czecha i Jego specyficzny stosunek do turystyki narciarskiej, jako drogi do podnoszenia umiejętności narciarskich a jednocześnie źródła pozytywnych emocji płynących z kontaktu ze światem gór. Było to głęboko humanistyczne podejście.

Wartościowym uzupełnieniem rozdziału jest Zestawienie startów zawodniczych Bronisława Czecha w latach 1925 - 1939.

Losy Bronisława Czecha w okresie okupacji przedstawia rozdział IV „Działalność konspiracyjna i śmierć w KL Auschwitz-1”. Dzięki wykorzystaniu wszelkich dostępnych źródeł udało się Autorce odtworzyć realia ostatnich lat życia Bronisława Czecha w obozie zagłady i przedstawić Jego heroizm, świadectwo głębokiego patriotyzmu.

Rozdział piąty, Bronisław Czech – „człowiek Renesansu” stanowi dopełnienie charakterystyki Jego sylwetki. Autorka skoncentrowała się na dwóch dotąd pomijanych lub nakreślonych szkicowo obszarach : działalności artystycznej oraz szybownictwie. Zdolności artystyczne Bronisława Czecha ujawniły się i ukształtowały podczas nauki w Państwowej Szkole Przemysłu Drzewnego w Zakopanem. W rzeczywistości obozowej, jego działalność artystyczna była okazją do „ chwilowej izolacji” a tematyka górską, którą podejmował w wykonywanych pracach, sposobem do wyrażenia swej tęsknoty za światem gór.

Szybownictwo podobnie jak taternictwo jest sportem przestrzeni, oferującym adeptom wyjątkowe przeżycia emocjonalne. Nie dziwi więc fakt, iż zafascynowało ono również Bronisława Czecha. Z drugiej strony szybownictwo było okazją do zdobycia nowych doświadczeń i umiejętności, drogą do samodoskonalenia. Nie poprzestał On na uprawianiu szybownictwa, ale systematycznie podnosił swe kwalifikacje zdobywając uprawnienia instruktora szybownictwa.

Warto zwrócić uwagę na fakt, iż przedstawiając działalność i dokonania Bronisława Czecha Autorka konsekwentnie dąży do ukształtowania Jego psychologicznego portretu, sięgając m.in. do zachowanych relacji środowiskowych.

Określenie Bronisława Czecha mianem „człowieka Renesansu” jest w moim przekonaniu trafne. Należy pamiętać, iż więźniem obozu koncentracyjnego został w wieku 32 lat, zatem niezwykle bogaty i różnorodny dorobek Jego życia to rezultat niezwykle krótkiego okresu.

W rozdziale szóstym przedstawiono rezultaty badań kwestionariuszowych dotyczących stanu wiedzy o Bronisławie Czechu wśród społeczności pracowników i studentów akademii wychowania fizycznego funkcjonujących w Polsce. Na wstępie recenzji wyraziłem swą aprobatę dla pomysłu Autorki. Uzyskane rezultaty ujawniły niepokojący fakt, iż 32% badanych nie słyszało w ogóle o Bronisławie Czechu.

W „Zakończeniu” podsumowano dotychczasowe rozważania, rozwinięto również wątek ukazujący Bronisława Czecha jako człowieka gór. Dopełnieniem rezultatów badań kwestionariuszowych jest informacja na temat obiektów lub wydarzeń, których patronem został Bronisław Czech. Uważam za słuszny postulat Autorki, aby popularyzować w społeczeństwie postać Bronisława Czecha, co podkreśliłem na wstępie recenzji, cytując inskrypcję z Cmentarza Zasłużonych w Zakopanem.

Do obowiązków recenzenta należy podkreślenie imponującej Bibliografii, z której korzystała Autorka. Pracę wzbogaca również bogata szata ilustracyjna.

Przejdę obecnie do podsumowania dotychczasowych rozważań nad rozprawą doktorską Pani magister Liliany Kowalczyk. Pozwala ona na stwierdzenie, iż Autorka opanowała umiejętność prowadzenia badań naukowych, interpretacji przedstawionych wydarzeń oraz uzyskanych wyników badań empirycznych. W przeprowadzonej analizie wykazała krytycyzm i ostrożność w formułowaniu wniosków, co dowodzi dojrzałości badawczej.

W mojej opinii praca spełnia wszystkie określone ustawowo warunki. Ze względu na wysoką jakość oceniam ją jako wyróżniającą. Wnioskuje do Rady Naukowej Akademii Kultury Fizycznej w Krakowie o dopuszczenie Pani mgr Liliany Kowalczyk do dalszych etapów postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w dziedzinie nauk o kulturze fizycznej.

Kraków 4 IX 2025

dr hab. Janusz Zdebski

